

УДК 351.746.2 (477)

DOI: <https://doi.org/10.31732/2707-9155-2020-38-143-150>

Сучасний стан та перспективи розвитку приватної детективної діяльності в Україні

Гіжевський В.К.

*Проректор, кандидат юридичних наук, професор,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (044) -45-569-85, e-mail: gvk@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0001-9697-6718*

Кондрашов О.Ю.

*Здобувач вищої освіти ступеня магістр,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (067)-564-58-62, e-mail: kondrashov80@i.ua
ORCID: 0000-0002-3306-5930*

Current state and prospects of private detective activity in Ukraine

Hizhevskyy V.K.

*Vice-Rector, Candidate of Law Sciences (Ph.D), Professor
“KROK” University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
tel.: (044) -45-569-85, e-mail: gvk@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0001-9697-6718*

Kondrashov A.Y.

*Master student, “KROK” University,
st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
tel.: (067)-564-58-62, e-mail: kondrashov80@i.ua
ORCID: 0000-0002-3306-5930*

***Анотація.** Наведено аргументи на користь запровадження інституту приватної детективної діяльності в Україні, його становлення та розвиток на сучасному етапі, а також визначено деякі недоліки у проєкті ЗУ «Про детективні послуги» (реєстраційний № 1228-1 від 20.09.2019 р.) та запропоновано шляхи їх усунення. Представлене авторське трактування приватної детективної діяльності, яку запропоновано визначити як систему гласних і негласних приватних розшукових дій, що провадяться суб'єктами цієї діяльності на платній договірній основі з метою захисту законних прав та інтересів клієнтів через надання їм детективних послуг у випадках і в порядку, передбачених законодавством. Відзначено, що авторське трактування передбачає перелік таких сутнісних ознак, як: гласність,*

яка полягає у відкритому здійсненні приватних детективних послуг; негласність, яка означає прихованість розшукових дій, що проводяться, від осіб, які в них беруть участь; грошова винагорода за надані послуги; наявність цивільно-правового договору та захист законних прав й інтересів клієнтів. Доведено, що саме авторське трактування повністю розкриває найбільш поширені сутнісні ознаки приватної детективної діяльності. Поряд з цим, запропоновано викласти назву документа як Закон України «Про приватну детективну діяльність», оскільки «детективні послуги» слід розглядати як складову приватної детективної діяльності. Поряд з цим законодавство, яке регулює порядок організації та здійснення приватної детективної діяльності в Україні, передусім повинно бути якісним, тобто таким, що пройшло ретельну перевірку в експертному середовищі. Автором наведено аргументи на користь надання контролюючих повноважень у сфері приватної детективної діяльності Міністерству юстиції України.

Ключові слова: приватна детективна діяльність, приватний детектив, детективні послуги, законотворчий процес, закон, проект закону, правова норма, приватні розшукові дії, контроль, договір.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 7.

Annotation. The arguments in favor of the introduction of the Institute of Private Detective Activity in Ukraine, its formation and development at the present stage are presented, as well as some shortcomings in the Law of Ukraine “On Detective Services” (registration No. 1228-1 of 20.09.2019) and their ways are proposed. The author presents an interpretation of private detective activity, which is proposed to be defined as a system of public and private search activities conducted by the subjects of this activity on a paid contractual basis to protect the legitimate rights and interests of clients by providing them with detective services in cases and order, provided for by law. It is noted that the author’s interpretation provides a list of such essential features as publicity, which consists in the open implementation of private detective services; publicity, which means that the search activities that are being conducted are hidden from the persons involved; monetary compensation for services rendered; availability of a civil contract and protection of the legal rights and interests of clients. It is proved that the author’s interpretation fully reveals the most common essential features of private detective activity. At the same time, it is proposed to name the document as the Law of Ukraine “On Private Detective Activity”, since “detective services” should be considered as a component of private detective activity. At the same time, the legislation governing the organization and conduct of private detective activity in Ukraine must, first of all, be of high quality, that is, which has been thoroughly examined in the expert environment. The author presents arguments in favor of granting supervisory powers in the sphere of private detective activity to the Ministry of Justice of Ukraine.

Keywords: private detective activity, private detective, detective services, lawmaking process, law, draft law, legal norm, private investigative actions, control, contract.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 7.

Постановка проблеми

За останнє десятиліття в Україні відбулося чимало конструктивних зрушень. Найбільшим досягненням стало те, що Український народ остаточно визнав свою європейську ідентичність та підтвердив незворотність європейсько-

го та євроатлантичного курсу України, що закріплено законодавцем у преамбулі Основного Закону [1, с. 3]. Дане положення визначене у ст. 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», згідно з яким основними засадами зовнішньої політики є, зокрема,

забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі (далі – ЄС) [2]. З огляду на це, нагальною стала потреба у реформуванні системи національного законодавства та приведенні її у відповідність до європейських стандартів. Однак реалізація євроінтеграційних процесів неможлива без повного перезавантаження й оновлення системи органів законодавчої, виконавчої та судової влади.

Одним з чинників, що відділяє Україну від Європейського співтовариства, є відсутність у державі приватних розшукових інституцій. При цьому, виключне право на проведення розшукових заходів належить правоохоронним органам, які фактично є монополістами у даній сфері. Водночас успішне запобігання злочинним проявам, а також ефективна діяльність правоохоронних органів у цьому напрямі неможливі без активної участі громадськості, що реалізується, у тому числі, й за допомогою приватних детективних структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження в галузі приватної детективної діяльності проводили та проводять такі вчені, як: С. К. Даниленко, А. П. Заєць, О. І. Захаров, В. М. Землянов, В. О. Заросило, В. С. Ковальський, В. В. Крутов, В. І. Курило, В. І. Литвиненко, Е. І. Низенко, П. П. Підюков, П. Я. Пригунов, О. О. Пунда, В. А. Тимошенко, А. Й. Француз, В. І. Франчук, О. Ю. Чередниченко, В. О. Черков, А. А. Чернявський та ін.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Інститут приватної детективної діяльності знаходить своє відображення у законодавстві практично всіх країн ЄС і демократично розвинених країнах

світу. Функціонування даного інституту дозволяє усунути фактичну монополію державної правоохоронної системи, яка, в свою чергу, породжує деструктивний негативізм та деформацію суспільної моралі. Таким чином, цілком очевидно, що становлення приватної детективної діяльності, її правова легалізація і функціонування в Україні є незворотнім процесом. На жаль, сьогодні в Україні відсутня правова регламентація інституту приватної детективної діяльності, а отже, відсутня й головна передумова для організації та здійснення останньої. Вказане підкреслює актуальність теми цієї статті й потребує проведення ґрунтовного дослідження вітчизняного законотворчого процесу, а також узагальнення теоретичної бази й нормативного матеріалу в даній сфері.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідженні вітчизняного законотворчого процесу в сфері приватної детективної діяльності, виявлення недоліків, надання й обґрунтування пропозицій щодо внесення змін і доповнень у нормотворчий процес.

Виклад основного матеріалу дослідження

Сьогодні в Україні зріс попит до охоронних та детективних послуг. Послуги з охорони власності та охорони громадян визначаються як вид господарської діяльності, який за своїм суб'єктивним складом і змістом є цивільно-правовими зобов'язальними правовідносинами і здійснюється на підставі законодавчих та інших нормативно-правових актів чи державних ліцензій на право надання послуг з охорони власності, крім окремих особливо важливих об'єктів права державної власності й охорони громадян.

Починаючи з 2000 року до Верховної Ради України було подано декілька проєктів відповідного Закону. Лише

останній законопроект від 28 грудня 2015 року № 3726 «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» виявився найбільш оптимальним та таким, що відповідає як національним, так і європейським стандартам. Проте хоча даний Законопроект і був прийнятий більшістю голосів народних депутатів ВРУ в двох читаннях, все ж таки йому не вдалося подолати накладене Президентом України вето. Наразі на розгляді у ВРУ перебуває новий проект Закону України «Про детективні послуги» № 1228-1 від 20.09.2019 р. (далі – Законопроект).

Більше того, як свідчить аналіз українського законодавства загалом, законотворчий процес характеризується наявністю в ньому помилок, що призводять до прийняття неякісних нормативних актів як за формою, так і за своїм змістом. Одним із прикладів недосконалого нормотворчого процесу є, зокрема, вищевказаний проект Закону України «Про детективні послуги».

На нашу думку, в даному дослідженні слід проаналізувати деякі положення Законопроекту, виявити недоліки та віднайти шляхи їх усунення з метою удосконалення нормативно-правового акта в цілому.

Вже сама назва Законопроекту видається сумнівною та суперечливою, а тому не може не викликати відповідних запитань з боку експертів. На перший погляд, терміни «приватна детективна діяльність» та «детективні послуги» мають однаковий зміст, а тому за своєю суттю вони є синонімами. Однак, на нашу думку, визначення «приватна детективна діяльність» є більш ширшим, аніж «детективні послуги». Останні варто розглядати як складову приватної детективної діяльності.

Досить недосконалим, на нашу думку, є надане законодавцем у ч. 1 ст. 1 Законопроекту розуміння приватної детективної діяльності, яку він характе-

ризує як «ведення підприємницької діяльності в сфері детективних послуг фізичними та юридичними особами приватного права». При цьому, надалі законодавець пропонує використовувати в тексті Законопроекту визначення «приватна детективна діяльність» [3].

Незважаючи на це, у ч. 1 ст. 2 Законопроекту надано визначення детективних послуг, під якими пропонується розуміти «діяльність, яка полягає в пошуку, отриманні, обробці та передачі інформації про осіб, об'єкти і події, що здійснюється на підставі договору, укладеного між замовником та детективом, крім у спосіб, формах та щодо об'єктів, віднесених до виключної компетенції уповноважених державних органів та установ відповідно до окремих положень» [3].

Дане визначення є занадто узагальненим та не розкриває належним чином сутності приватної детективної діяльності, виступаючи типовим прикладом недосконалості понятійного апарату в національному законодавстві.

Справа в тому, що переважна більшість приватних розшукових дій, які проводять суб'єкти приватної детективної діяльності, мають негласний характер. Негласність означає неочевидність, прихованість розшукових дій, що проводяться, від осіб, які в них беруть участь, але насамперед від об'єктів, щодо яких вони проводяться [4, с. 554].

Так, наприклад, у п. 7 частини 1 ст. 13 проекту Закону «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» № 1228 від 02.09.2019 р., який, на нашу думку, є більш вдалим, вказується, що суб'єкти приватної детективної (розшукової) діяльності під час здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності мають право, зокрема «здійснювати зовнішнє спостереження на відкритій місцевості, у громадських місцях та на транспорті за рішенням уповноважених

осіб у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України» [5].

Зовнішнє спостереження, як приватна розшукова дія, полягає, як правило, у таємному, цілеспрямованому, безпосередньому візуальному, слуховому чи опосередкованому (за допомогою спеціальних технічних засобів) сприйнятті діянь осіб та явищ (подій, фактів, процесів), що мають значення для вирішення детективом конкретних розшукових завдань, у їх фіксації та реєстрації [6, с. 29].

Навіть така звичайна приватна розшукова дія, як усне опитування осіб, яка проводиться в межах «збору інформації та/або відомостей», що передбачено п. 6 ч. 1 ст. 2 Законопроекту, може мати як гласний, так і негласний характер. У першому випадку приватний детектив не приховує своєї професії та повідомляє предмет опитування особі, а у другому, навпаки, приватний детектив, використовуючи певну легенду або документи прикриття, видає себе за представника іншої професії (наприклад, журналіста), приховуючи реальний предмет та мету опитування. На нашу думку, враховуючи специфічні умови надання приватних детективних послуг, вони не матимуть жодної ефективності. Однією з таких умов є те, що особа має надати письмову згоду на її фотозйомку, відеозйомку або аудіофіксацію [7, с. 152].

Поряд з негласними, приватний детектив у своїй професійній діяльності також проводить чимало гласних приватних розшукових дій: 1) звертається із запитом до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також до фізичних осіб (за згодою таких фізичних осіб); 2) ознайомлюється на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними

для приватної детективної (розшукової) діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом; 3) проводить зовнішній огляд споруд, приміщень, інших об'єктів, доступ до яких не обмежений, а за згодою власника проводить їх внутрішній огляд; 4) отримує на договірній основі письмові висновки та усні консультації фахівців й експертів з питань, що потребують спеціальних знань та ін. [5].

Отже, я вважаю, що для розкриття повної суті приватної детективної діяльності необхідно визначити останню як систему гласних і негласних приватних розшукових дій, які провадяться суб'єктами цієї діяльності на платній договірній основі з метою захисту законних прав та інтересів клієнтів через надання їм детективних послуг у випадках і в порядку, передбачених законодавством.

Чимало нарікань існує в частині Законопроекту, що регулює порядок отримання ліцензії на право заняття приватною детективною (розшуковою) діяльністю, зокрема щодо норм, які встановлюють певні законодавчі вимоги до кандидатів.

Так, згідно з ч. 1 ст. 41 Законопроекту приватним детективом може бути громадянин України, який: 1) досяг 21 року; 2) має вищу освіту; 3) має повну дієздатність; 4) проти нього не ведеться ніякого судового розгляду щодо умисного злочину або навмисного фінансового злочину; 5) не був засуджений вироком суду, що набув законної сили, за умисний злочин або умисне податкове правопорушення; 6) протягом останніх 5 років не був звільнений за дисциплінарний проступок з військових формувань та правоохоронних органів держави, інших органів державного управління України або іншої держави; 7) володіє позитивним висновком керівника ра-

йонного, міського органу Національної поліції за місцем державної реєстрації особи або за місцем її постійного проживання у термін не менше 5 років; 8) володіє розумовою здатністю виконувати дії, спрямовані на виконання умов договорів про надання детективних послуг, зазначених у статті 2 цього Закону, підтверджений медичною довідкою та 9) має документи, що підтверджують освітню підготовку у відповідних сферах (захист персональних даних, захист конфіденційної інформації і комерційної таємниці, захист авторських прав, приватної детективної діяльності) [3].

Відразу виникає чимало запитань: 1) Чому будь-яка вища освіта? 2) Чому ігнорується стаж роботи в оперативних підрозділах або органах досудового розслідування? 3) Хіба повна дієздатність не є тотожною «розумовій здатності виконувати дії, спрямовані на виконання умов договорів про надання детективних послуг» [3], адже як перше, так і друге підтверджуються медичною довідкою?

З огляду на вказані обмеження, а також враховуючи те, що відповідно до ч. 1 ст. 34 Законопроекту контроль за діяльністю у сфері надання детективних послуг здійснюється Міністерством внутрішніх справ (далі – МВС) – органом з ведення Реєстру, складається загальне враження, що інститут приватних детективів – це не що інше, як цивільний відокремлений підрозділ Національної поліції України, що виконує суто комерційні, допоміжні функції. Принаймні саме такий вигляд має проект ЗУ «Про надання детективних послуг» сьогодні, оскільки: 1) ліцензію на право заняття приватною детективною діяльністю надає МВС України; 2) контроль за дотриманням законодавства України здійснює Національна поліція та 3) уповноваженим органом з ведення Реєстру є МВС України.

Окрім вказаного вище, Законопроект містить чисельні друкарські та графічні помилки, що є неприпустимим для національного законодавства будь-якої цивілізованої країни. Більше того, враховуючи суперечність і дублювання деяких положень, складається враження, що даний Законопроект був створений за одну ніч шляхом перекладу законодавства про приватну детективну діяльність однієї з країн ЄС з додаванням окремих положень вітчизняних законопроектів у даній сфері.

З огляду на вищевикладені обставини, на нашу думку, Законопроект потребує суттєвих змін і доповнень як у самій назві, так і в частинах, що регулюють, зокрема: 1) визначення основних термінів (понять); 2) кваліфікаційних вимог до приватних детективів, зокрема, порядок отримання ліцензії про право на заняття приватною детективною діяльністю та 3) контроль за діяльністю у сфері надання детективних послуг і нагляд за дотриманням законодавства України.

Таким чином, автор вважає доцільним внесення таких змін і доповнень у проєкт Закону України «Про детективні послуги» (реєстр. № 1228-1 від 20.09.2019 р.):

1) назву викласти в такій редакції:
Закон України «Про приватну детективну діяльність»;

1) у назвах усіх розділів та у тексті конструкцію «приватні детективні послуги» замінити на конструкцію «приватна детективна діяльність»;

2) частину 1 статті 2 викласти в такій редакції:

Приватна детективна діяльність – система гласних і негласних приватних розшукових дій, які провадяться суб'єктами цієї діяльності на платній договірній основі з метою захисту законних прав та інтересів клієнтів через надання їм детективних послуг із застосуванням спеціальних технічних засо-

бів у випадках і в порядку, передбачених цим Законом;

3) назву розділу V викласти в такій редакції:

**Розділ V. КОНТРОЛЬ ТА НАГЛЯД
ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ПРИ-
ВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬ-
НОСТІ**

**Стаття 34. Контроль за діяльністю
у сфері надання детективних послуг**

1. Контроль за діяльністю у сфері надання детективних послуг здійснюється Міністерством юстиції України.

Висновки

Підбиваючи підсумок, слід зазначити, що незважаючи на наявність помилок у законотворчій діяльності та

недосконалість деяких нормативно-правових актів, все ж таки за порівняно короткий період у нашій державі відбулися позитивні зрушення у галузі приватної розшукової діяльності. Уперше ця діяльність набула ознак окремого правового інституту, що має всі шанси для впровадження у життя та подальшого розвитку. Поряд з цим, законодавство, яке регулює порядок організації та здійснення приватної детективної діяльності в Україні, передусім повинно бути якісним, тобто таким, що пройшло ретельну перевірку в експертному середовищі, зазнавши необхідних змін та доповнень, а також має бути максимально наближеним до загальновідомих світових стандартів.

Література

1. Конституція України Конституція України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 30 вересня 2016 р.: (Офіц. текст). К.: Паливода А. В., 2016. 76 с.
2. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України № 2411VI від 01 липня 2010 року URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102411.html (дата звернення 7.02.2020)
3. Про детективні послуги: Проект Закону України № 1228-1 від 20 вересня 2019 року URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI00521A.html (дата звернення 7.02.2020)
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. Київ: Юстиніан, 2012. 1224 с.
5. Про приватну детективну (розшукову) діяльність: Проект Закону України № 1228 від 02 вересня 2019 року URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66600 (дата звернення 7.02.2020)
6. Землянов В. М. Основы сыскного ремесла. Минск: Харвест, 2004. 304 с.
7. Француз А.Й., Левішко І.В. Приватна детективна діяльність в Україні в контексті забезпечення конституційних прав і свобод людини. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. К., 2018. № 3. С. 149-154.

Reference

1. Constitution of Ukraine, Legislation in force as of September 30, 1996 (2016), Official text, Kyiv, Ukraine.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine “On the Principles of Domestic and Foreign Policy”, no. 2411VI, available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102411.html (Accessed 7 February 2020).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), Draft Law of Ukraine “On Detective Services”, no. 1228-1, available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI00521A.html (Accessed 7 February 2020).
4. Goncharenko, V.G. Nora, V.T. and Shumila, M.E. (2012), *Kryminal'nyj protsesual'nyj kodeks Ukrainy. Naukovo-praktychnyj komentar* [The Criminal Procedure Code of Ukraine. Scientific and Practical Commentary], Justinian, Kyiv, Ukraine.

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), Draft Law of Ukraine “On Private Detective (Investigative) Activity”, no. 1228, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66600 (Accessed 7 February 2020).

6. Zemlyanov, V.M. (2004), *Osnovy sysknoho remesla* [Fundamentals of detective craft], Harvest, Minsk.

7. Frantsuz, A.J. Levishko, I. (2018), “ Private detective activity in Ukraine in the context of ensuring constitutional rights and freedoms of human and citizen”, *Legal Bulletin of the University “KROK”*, vol. 32, pp. 149-154.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2020 року